

sosyalizm tarihinden belgeler

KOMİTERN ANILARI - II -

Birikim 50-51/67

Brandler - Deutscher Yazışması

1952 - 59

Çevirenler S. YÜCESOY - N. GENÇOSMAN - T. GÜNERSEL

BRANDLER'DEN DEUTSCHER'E

Hamburg, 18 Nisan 1952

Troçki'yle ilgili materyal üstünde çalışırken elde ettiğiniz bulgular hakkında şunu belirtmeliyim: Troçki yaptıklarını Politbüro'nun talimatıyla mı yaptı, hiçbir fikrim yok; ancak görüşlerine tamamen uygun davranmış olduğuna inanıyorum. Çünkü Kafkasya'dayken Almanya'daki durumun kesin bir devrimci durum olduğuna görmüş ve Zinoviev'i de harekete geçirmişti.* AKP Zentrale (Merkez) üyesi Jakob Walcher ve Rote Fahne'nin sendikacı editörü August Enderle de o sıralarda Kafkasya'daydılar; Troçki ile ve eğer yanılmıyorsa Zinoviev'le de geniş kapsamlı tartışmaları olmuştu. Döndüklerinde, Temmuz başı ya da ortasında, bunlar hakkında rapor verdiler.¹⁰ Troçki'nin kendilerine şunu anlattığını söylediler: benim 11 Temmuz 1923'de yayımlanan Anti-Faşist Gün çağrım onun Almanya'daki durumu iyice gözden geçirmesine sebep olmuştu, çünkü eğer Brandler böyle bir bildiri yazıyorsa bir şeyler var demektir.¹¹ Hazırlıklarla ilgili stratejisini ana çizgileriyle anlatmış, ve bu bağlamda Saksonya ve Thüring hükümetlerine katılmayı işçileri silahlandırmanın bir yolu olarak önermişti. Yanılmıyorum, çünkü Zentrale'nin bir oturumunda bu fikrin saçma olduğunu açıkladım; ne Saksonya'da ne de Thüring'deki yerel hükümetin elinde tek bir silah deposu olmadığını biliyordum. Silah depolarını Kapp darbesi sırasında, bir ölçüde de Mart Eylemi sı-

* Deutscher, bir Troçkist olarak, Troçki'nin öbür Komintern önderlerinden daha gerçekçi olmasına inanmak istiyor. Bu konuya, yukarıda, Brandler'le ilgili anılarında da değinmişti. Brandler ise Troçki'nin öteki önderlerden ayrılan bir yanı olmadığı kanısında gibi görünüyor. Bu cevabında, Deutscher'in inançlarına çok saygılı, ama Troçki'nin Almanya'daki durumun devrimci olduğuna Kafkasya'da karar verdiğini anlatışında, ince bir ironi sezilir gibi. - Ed.

rasında boşaltmıştık. Polis ne zaman hafif makinellere gerek duysa Döberitz'deki askeri kampa başvuruyordu. Ruslar, bildiğim kadarıyla, hükümete katılmamızı oportünizm olarak görmediler. Bizim yanlısımız, işçileri silahlandırmak yerine parlamento komedisi oynamak oldu.

Size, eşinize ve oğlunuza içten saygılar.

H. Brandler

BRANDLER'DEN DEUTSCHER'E

20 Ağustos 1952

Sevgili Yoldaş Deutscher,
16 tarihli mektubunuza çok teşekkürler. Troçki hakkında ezbere bir yargıda bulunmam kolay değil. Şu sırada bir araştırmaya girecek ne yeterli zamanım var, ne de gerekli malzemem. Hamburg'a döndüğümde bu konuyu ele alacağım. Size ciddi bir cevap borçlu olduğuma inanıyorum. Şimdilik sadece şunu söyleyebilirim: Troçki'nin devrimin iç savaş döneminde (1917-21) oynadığı rol kimse benim kadar yüksek değer veremezdi. Ayrıca, Dördüncü Kongreye kadar Komünist Enternasyonal için yaptıkları —onunla tek tek her konuda görüşmesem bile— belirleyici önemde olmuştur. 1924'den sonra, Lenin'in yerine geçme mücadelesini sürerken, yalnızca Alman Ekim'i sonundaki değil, aynı zamanda bir dizi hayati meseledeki taktiklerine de karşı çıktım. Nihayet, sürgündeki faaliyetlerini yanlış bularak eleştirdim.

Sanayileşme ve kolektivizasyon konusunda görüşüm şu: Troçki'nin planları önerdiği zaman koşulların bu planlara göre henüz olgunlaşmadığını söyledim; buna bir ek olarak, Stalin bunları gerçekleştirdiği zaman da henüz olgunlaşmadıklarını söylemeliyim. İlk traktör fabrikaları 1926 ve 1927'de kurulmuş, dağıtımlar ise 1929 ve 1931'de başlamıştı. İlk Beş Yıllık Planla, endüstrinin kurulması kimsenin öngörmediği bir tempoda gelişti. Bu temponun sürüp sürmeyeceği hakkında kimse bir şey söyleyemiyordu. Ekmek kıtlığı, orta-köylülü-

gü, kulaklardan koparmayı hâlâ uman Stalin'in karşı koymasına rağmen, kolektivizasyonu zorunlu kıldı. Stalin'i bu ravranışa nesnel koşullar itti. Koşullar kolektivizasyonun görece yumuşak bir şekilde tamamlanmasına elvermediğine göre, bu boşluğu baskı ve terör dolduracaktı.

Lenin'le Polonya savaşı hakkında konuşmadım. 1923'de bana veda ziyafeti filan verilmedi. Stalin'i 1924 başına kadar görmedim. Size sözünü ettiğim, Stalin'le konuşmam 1924-25 kışında, Kremlin'de bir Eski Bolşevikler gecesinde olmuştu. Stalin, Kızılordu'nun yurt dışında şiddete dayalı bir devrim için kullanılmasını değil, SBKP'nin rolünü ele aldı. «Biz devrimi Moskova ve Petersburg'da yaptık. Ukrayna'da ve Kafkaslarda ve Uzakdoğu'da yaptık.» dedi. SBKP'nin devrimi Almanya'da ve Avrupa'da da yapacağı şeklinde bir şey söylemedi; ama Almanya'daki berbat Merkez Komite'sini¹² tartıştığımızı bakarak ben bu sonucu çıkardım.

Size ve Tamar'a'ya içten saygılar.

H. Brandler

DEUTSCHER'DEN BRANDLER'E

15 Temmuz 1953

Sevgili Genosse Brandler,

Her şeyden önce, uzun süre yazmayarak kabalık ettiğim için özür dilemeliyim. Son aylarda, başka bir sürü derdim yanı sıra, baskıya iki kitap hazırlamak durumunda kaldım. İki -çünkü Troçki hakkındaki kitaptan başka, geçen ay Birleşik Devletler'de çıkan ve burada da öbür gün çıkacak olan Stalin Sonrası Rusya konulu bir kitap yazdım. Bununla bağlantılı olarak, Troçki hakkındaki kitabın yayımını, şu sıra basılmış olmasına rağmen, birkaç ay ertelemiş bulunuyoruz. Bu nedenle, Tamar'a da bende bu son aylarda öylesine meşgul-dük ki, vazsmalarımızı ihmal etmek zorunda kaldık. Hâlâ da bu girdabın içindeyiz. Stzi Almanya'da ziyaret edebilmeyi ve güncel olaylar üzerinde uzun uzun tartışmayı çok isterdim. O kadar çok şey oluyor ve insanın verimli bir fikir alışverişi yapabildiği o kadar az insan var ki... Her şey bir yana, sizi gerçekten çok özledim.

İlk başta Arpo'nun¹³ 16-17 Haziran olayları karşısında aldığı tavır beni epey şaşırttı. Korkarım bu olaylar karşısındaki duygularınızı paylaşamayacağım. Almanya'nın gerekli devrimci enerjiyi elverişsiz durumlarda ve yanlış zamanda bulması bence tuhaf bir trajedi. Berlin'li işçilerin çok gerçek dertlerinin olduğunu ve Ruslar'ın ve kuklalarının bu fırtınayı provoke etmek için her şeyi yaptığını söylemek gereksiz. Gelgelelim bana göre Berlin ayaklanmasının etkisi nesnel olarak devrimci değil, karşı-devrimci olmuştur. Benzer biçimde Alman burjuvazisi ve Alman köylüleri kendilerini bir ölçüde usaklıktan kurtaran Napolyon'a karşı bir zamanlar ayaklanmışlardı. Napolyon Almanya'nın ulusal onurunu zedelemişti ve orduları köylülere tıpkı Ruslar'ın günümüzde yaptığı kadar

yağmamıştı. Bu noktaya kadar, Napolyon'a karşı ayaklanmaları insanî açıdan anlaşılabilir ve kaçınılmazdır. Ama son kertede Alman burjuvazisi ile köylüsü «Kutsal İttifak»ın sadık hizmetkârları oldular. Doğu Almanya'daki işçileri yaptıklarından ötürü insanî açıdan kimse suçlayamaz; ne var ki eylemleri aynı acınacak sonucu verdi. Napolyon zamanında hiç değilse onu kendi sopastıyla döven ve burjuva reformlarını başlatan Stein'larımız, Gneisenau'larımız vardı. Günümüzde ise hiç kimse Ruslar'ı kendi sopalarıyla, yani sosyalizasyon ve planlı ekonomiyle dövmeye yanaşmıyor bile.

Bu bağlamda, Haziran olayları, Napolyon'a baş kaldıran Alman sınıflarının eylem düzeyinin çok altındaydı. Bence Arpo bu olayları Alman proletaryasının uyanışı olarak selamlarken kesinlikle yanılıyordu. Bu yanılığın arkasındaki psikolojik motivasyonları anlıyorum. Berlin'den gelen haberlerin Batı Almanya'daki Alman işçi sınıfında yarattığı coşkuyu paylaşmak sizin için inkânsız olmasa bile son derece zordu, bunu anlıyorum. Yine de ben sizin ve arkadaşlarınızın yerel Alman yaklaşımının üstüne çıkmanızı bekledim, çünkü takdir edersiniz ki Alman ulusundaki gelişmelerin anlamı, bağımsız karakterini kaybetmiş olup dünya çapındaki çatışmanın parçası haline gelmiştir. Söylemesi üzücü, ama bugün Doğu Almanya bazı bakımlardan Sırbistan'ın 1914'deki durumunda bulunuyor. O dönemin önde gelen Marksistlerinin Sırbistan davasının tek başına alındığı takdirde haklı görülebileceğini, ancak Birinci Dünya Savaşı'nda «Sırbistan'ın yanında yer almanın» yanlış olacağını ne kadar çok vurguladıklarını hatırlarsınız. Şimdi de «Berlin yanında yer almak» aynı şekilde yanlış görünüyor. Her iki durumda da yerel sorun çok daha geniş bir çatışmanın içinde kaynasmıştı ve haklı olan yerel dava bambaşka niyetlerle sömürüldü. Zaman zaman Stalin'in politikasını aklamakta biraz ileri gittiğinizi yazmak zorunda kaldım. Bu kez korkarım, anti-Rus harekette yer almakla tam tersi yönde ileri gittiniz.

Acık ki Berlin'deki olaylar daha şimdiden Moskova'daki gelişmeler üstünde çok olumsuz etkide bulundu. Rusya'daki olayların ana eğilimi Stalin'in ölümünden Doğu Alman depremine kadar sosyalist demokrasi doğrultusunda geliyordu. Bu eğilim Berlin yüzünden çok ciddi biçimde geriledi. Görünen Sovyet politikasının ardında Stalinizm'e sıkı sıkıya bağlı olanlarla tedrici sosyalist demokratikleşmeyi savunular arasında yoğun bir mücadeleyi geriden izleyerek fırsat kolladıkları açığa çıkmıştır. Berlin ayaklanması, Stalinist rejimin tedricen yumuşatılması fikrini tehlikeye soktu. Beria'nın düşüşü bununla yakından ilgilidir. Beria demokratik reformdan yana çıkanlardan biriydi; zayıfladıklarını ve tehdit altında olduklarını gören reformcular, polis şefi olmasından yararlanarak Beria'yı tüm suçları yıkabilecekleri bir günah keçisi olarak gösterdiler. Bu konuyu kitabımda uzun uzadıya işledim. Size iki adet gönderiyorum, biri size, biri de bana Thalheimer'in faşizm yazılarını sağlama iyiliğini gösteren arkadaşımıza. Yorumlarımızı büyük bir merakla bekliyorum.¹⁴

Almanya'ya gelme fırsatım olabilir, ancak şimdilik bunun nasıl olabileceğini bilmiyorum. Tamar'a ve ben içten saygılarımızı iletiriz.

Isaac Deutscher

BRANDLER'DEN DEUTSCHER'E

1 Ağustos 1953

Suskunluğunuz beni gerçekten merakta bırakmıştı. «Stalin Sonrası» bunu iyi giderdi. Birkaç günlüğüne Almanya'ya gelebilseydim harikulade olurdu. Benim de burada doğru dürüst tartışabileceğim kimsem yok. Bende Londra'da kalan en unutulmayan izler sizinle ve Tamar'yla mutfağımızda geçirdiğim akşamlar. Kitabınızın yakında Almanya'da yayımlanmasını sağlayabilir misiniz? Bize acilen Alman işçilerine Sovyetler Birliği'ndeki gelişmeleri aktaracak berrak ve zengin bir yorum gerek. Kitabınızın orada neler olup bittiğini anlamaya çalışanlar üzerinde derin ve kalıcı bir etki olacağı kanısındayım. Bu sebeple hiç değilse İngilizce bilenlerin hemen yararlanabilmesi için, Arbeiterpolitik'in 15. sayısında kitaba değindim. Almanca ceviri yakın zamanda çıkmazsa, kitabı bölüm bölüm tefrika edeceğiz. Umarım bunu kabul edersiniz.

Şimdi bizim «Doğu Bölgesi'ndeki olaylar karşısındaki tutumumuza yönelttiğin itirazlara geliyorum. «Bence Berlin ayaklanmasının etkisi nesnel olarak karşı-devrimci olmuştur», diye yazıyorsunuz. Bence bu tamamen yanlış. 1813'de köylülerin Napolyon'a karşı ayaklanmaları ile kurduğunuz analoji bütün analogiler gibi sakat, bir; Doğu Bölgesi işçi sınıfının belirleyici katmanlarının ayaklanmasına hiçbir şekilde uyarlanamaz, iki. Bu belirleyici işçi sınıfı katmanları, burjuvazinin elindeki iktidarın alınması, en önemli üretim araçlarının millileştirilmesi ve planlı ekonomi gibi ilerici başarıların geriye döndürülmesini aklından bile gecirmezdi. Sosyal Demokratlar bile bunu açıkça önermeye cesaret edemiyorlardı. İşçiler, SEB bürokratlarının kötü yönetimine, Rus yöntemlerinin Almanya'ya transferine ve ülkenin savaş tazminatları yolu ile yağmalanmasına karşı ayaklanmışlardı. Tüm bunlar sosyalizmin gelişmesi doğrultusunda alınan tedbirlerin korunmasını güçleştirecek nitelikteydiler. 1813'de Elbe'nin doğusunda, serfliğin silmesi için dilekçe veren, Fransa Devriminin icracısı olarak serfliğe son veren Napolyon'u kovmak için gönüllü asker yazılan köylülerle bu işçiler arasında nasıl bir paralellik kurabilirsiniz?

Yoldaş Deutscher, böyle bir şey kabul edilemez. Sovyetler Birliği'nin işgal politikaları milyonlarca kişinin Amerikan ve Alman emperyalizminin kampına gemesine yol açtı. Bugün Doğu ve Batı Almanya'da milyonlarca işçi, «eğer Doğu'da ve Sovyetler Birliği'nde olan sosyalizmse Amerikan kapi-

talizminde yaşamak daha iyidir» diyorlar. Ama büyük çoğunluk, hatta bu alternatifi haklı olarak ileri sürenler bile, Alman gerçeğine uyduğu takdirde, sosyalizme kazanılabilir.

Kendiliğinden bir ayaklanma aşamasından öngütlü bir mücadele aşamasına yükselen her eylemde olduğu gibi önderliği üstlenecek kararlı güçler, öncelikle 1918'den beri Sovyet iktidarı için savaştan, kendilerini ne faşizme ne de SED bürokrasisine ezdiren eski kuşağın sınıf bilincine sahip çekirdeği; sonra da yirmi ve elli yaşları arasında olan ve bu perişanlıkların sorumlusunun sosyalizm değil bürokratik beceriksizlik, Rus yöntemleri ve ülkenin halihazır üretimi pahasına savaş tazminatı yoluyla yağmalanması olduğunu bilenler var.

Doğu Bölgesi'ndeki hareketi 1813'le karşılaştırmanız, bunu trajik ve çağdışı görmeniz, ancak bütün bu noktaları dikkate almamanızla mümkün olabilir. Sovyetler Birliği'nin işgal politikalarına karşı çıkanlar bugünün Stein'ları ve Gneisenau'larıdır —iki değil on binlerce kisidirler— ve Sovyet Bölgesi'ni ABD ile bir pazarlık aracı olmaktan çıkarıp Sovyetler Birliği'nin müttefiki yapmak istiyorlar. Onların mücadelesi Sovyetler Birliği'nde Stalinizm'i likide etmek isteyen reformcularla tamı tamına aynı yöndedir. Beria'nın tasfiyesini bir reformcu olarak Almanya'daki ayaklanmadan sorumlu tutulmasıyla açıklamak güçtür; yoksa o kadar daha önemli reformcuları da harcarlardı.

1953'ün kendiliğinden ve öngütlü ayaklanmaları, reform planlarının değil, tecrübeli işçilerin terörle bastırılmasının bir sonucuydu. Bu ayaklanmanın amacı, Sovyet Bölgesi'nin ekonomik ve politik insa'nın, işçilerin çıkarlarına uygun planlarla sürdürülmesi idi. Hareket başladıktan sonra isyana katılanların çoğu (Sovyet) kampının yanlılarıydı. SED avatındaki karşasa kitlelerin paylaşımını tahrik etmiş olabilir. Ama bu karşasa Kremlin'den gelen emirlerin ürünüydü. Kremlin hâlâ anlamadı ki, politikasının en kokusmuş araçları bile hâlâ Batı Avrupalıdır ve vukardan buyuruldu diye bugün hövle varın öyle davranamazlar.

Batılı iktidarlara Adenauer hükümetinin bestlediği casus ve ajanlar ağı dahil, herkes gibi biz de 16-17 Haziran 1953'deki kendiliğinden ayaklanmanın gerçekleşmesi ve gücü karşısında şaşırдық. Fakat biz 1951 ulusal konferansımızda kabul edilen tezlerde kendiliğinden ayaklanmaları hesaba katmıştık. 1946'dan itibaren koşulların iyileştirilmesi talepleri ve aşağıdan yukarıya müdahale ile, fabrika ve başka birimlerde direniş örgütlemeye çalıştık. Bu çaba polis ve SED terörü yüzünden başarısızlığa uğradı ve bu, yoldaşlarımıza pahalıya mal oldu.¹⁵ Kamuovunun dikatini bu konuya çekemedik, çünkü yoldaşlarımız arasında varolan ilişkileri tehlikeye sokmadan, kitleleri direnişe ve mahkâm olanların kurtulması için harekete geçirmek, gücümüzü aşan bir şeydi. SED Merkez Komitesi'nin bu yakınlardaki tezine göre «Brandlerist ve Troçkist ajanlar çok yerde yönetimdedi.»

Elimizde hâlâ güvenilir raporlarımız olmamasına rağmen, size kesinlikle söyleyebilirim ki, yoldaşlarımız hiçbir karşı-devrimci eylemi teşvik etmemişlerdir; ve hiç şüphesiz ayak takımının taşkınlıklarına ve ajanların provokasyonlarına «dur» demişlerdir. Değerli yoldaşlarımız Ulbricht'in intikam kampanyasına kurban gitmiş olmaları. Zaisser, polise gerekmedikçe müdahale etmeme emri verdiği için azledildi.¹⁶ Ulbricht ve onun gibilerine göre Zaisser'in bu tavri kesinlikle teslimiyetçiliğin ta kendisiydi. Neues Deutschland'ın baş editörü Herrstadt da teslimiyetçilikle suçlanarak kovulmuştu, çünkü dergide SED üyelerimizin ve proleterlerin eleştirel tavırlarını azıcık yansıtan yazılar yayımlamıştı.¹⁷ Ancak, Doğu Bölgesi'ndeki Stalinist yönetimin bu zaferi, Sovyetler Birliği'ndekine ilişkin kehanetinizde verdiğiniz süreden çok daha kısa ömürlü olacaktır kanısındayım, ama tabii kehanetiniz gerçekleşecek olursa.

Ben ve yoldaşlarım Doğu Almanya'daki olaylara hiç de darkafalı Alman gözüyle bakmıyoruz. Almanya'nın Avrupa'daki Sovyet-Amerikan çatışmasının merkezinde bulunduğu farkındayım. Almanya'nın dünyanın merkezi olmadığını da biliyorum. Ancak Doğu Almanya'daki ayaklanma bir kazanımdır, sosyalist kamp açısından bir güçlenmedir. Sırplar'ın 1914'te ülkelerini savunmaları gibi, yalnızca bağlamından kopararak aklanabilecek bir olay değildir. Moskova'daki rakip klikler arasındaki çatışmada, Sovyet Bölgesi'ndeki ayaklanma Yeni Yol'un temsilcilerine karşı kullanılabilir ve belki de kullanılacaktır. Rusya'da Stalinistler'in Malenkov'u yenip yenemeyecekleri 5 Ağustos'da belli olacak.¹⁸ Bu bağlamda reformistlerin Sovyet Bölgesi'nde sözde karşılaştıkları terslikten daha önemli konular var. Sovyetler Birliği'nce Yeni Yol gereği yapılmış ticaret anlaşmalar, Kore'deki ateşkés, Avusturya ve Yugoslavya'da girilen akıllıca hamleler, Sovyet Bölgesi'ndeki huzursuzluktan on kat daha etkili yollarla Amerikan cephesini varmayı şimdiden mümkün kıldı. Eğer Yeni Yol Sovyetler Birliği'nde egemen olursa, Doğu Alman işçilerinin ayaklanması terazinin olumlu kefesinde yer alır. Olumsuz kefesinde değil.

Dünya politikası açısından Yeni Yol'un anlamı, Sovyetler Birliği'nin işçi sınıfına uluslararası düzeyde yönelmesidir. Almanya'nın Sovyet Bölgesi'nde de bu olursa, Haziran isyancılarından daha iyi müttefik bulunmaz. Böyle bir politikanın Batı Almanya işçi sınıfı üzerinde otomatikman yaratacağı etki son derece büyük olurdu. ABD, tüm işgal kuvvetlerinin Almanya'yı ezgüçlü bir şekilde gerekli ön-koşulları kabul etmeye henüz hazır değil. Doğu Almanya'yı bir kabus olmaktan kurtarıp Batı Almanya için, oradaki havayı karşıtına dönüştürecek bir mükness haline getirmek üzere, Sovyet Bölgesi aracılığıyla ve Haziran'da ayaklanan işçi sınıfının kararlı katmanlarının yardımı ile yürütülürse, Yeni Yol'un çatısı altında hâlâ rahatça yetecek zaman vardır.

Almanya'nın kendisi için, ayaklanmanın anlamı,

işçilerin savaştıkları takdirde belirleyici güç haline gelebileceklerini 1945'den bu yana ilk kez sergilemiş olmasıdır. 1945'den beri Alman işçileri, politik olayları tıpkı Alman filistenleri gibi, hava koşulları gibi yorumlamışlardır: «Bu konuda elimizden gelen bir şey yok.» İngiltere'de siz bu yeni canlılığı hissedemezsiniz. Bizim grubumuzdan olmayan bir işçi, Alman proletaryasının parçası olmaktan bir kez daha gurur duyduğunu yazdı bana. Ben de paylaşıyorum bu duyguyu.

Prof. Carr'ın üçüncü cildi hâlâ çıkmadı mı? Sabırsızlıkla sizin Trocki'yi bekliyoruz. Ah, kısa zaman için bile olsa, bir gelebilmeniz! Size Tamara'ya ve oğlunuza en içten selamlar.

Heinrich Brandler

BRANDLER'DEN DEUTSCHER'E

25 Ağustos 1953

Sevgili yoldaş Deutscher,

Moskova'da Doğu Alman temsilcileriyle yapılan görüşmelerin sonuçları, 16-17 Haziran'ın «Yeni Yol»a zarar vereceği yolundaki endisenizin geçerli olmadığını gösterdi.¹⁹ Tersine, işçiler eyleme geçmemiş olsalardı, Sovyetler Birliği'ne taşınan fabrikaların geri gelmesi, daha fazla savaş tazminatı verilmesinden vazgeçilmesi ve işgalin masraflarının sımurlandırılması gibi adımlar bu kadar çabuk biraz zor atılırdı. Su anda ABD Almanya'ya boşaltmaya hazır olmadığına göre, Sovyetler Birliği de tüm Almanya'nın boşaltılmaması halinde Doğu Bölgesi'nden vazgeçmeyeceğine göre, Doğu'daki gelişmelerin bir yerlere varması için zamana ihtiyaç var demektir. Eğer Doğu Bölgesi'ndeki işçiler Batı'dakine benzer bir hayat standardına erişebilirse, geriye nefret edilen Ulbricht rejimini devirmek kalır. Bundan sonra Doğu ve Batı'nın tüm işçileri için, yalnızca üretim araçlarının millileştirilmesinin ve Alman ve Amerikan kapitalistlerine karşı planlı ekonominin savunulmasının değil, aynı zamanda planın gereklerini sacmasapan bir bürokrasi kamçısı altında olabileceğinden çok daha başarıyla yerine getirmenin yolu açılmış olmaktadır.

Eğer (Fransa'daki) mücadele ücretler için yapılan sendikal mücadele boyutundan öteye götürülemezse, korkarım Fransız işçileri bozguna uğaracaklardır. Auriol, 1920'de İtalyan hükümetinin fabrika işgallerine karşı davrandığı gibi tepki gösteriyor. Carr'ın kitabı için çok teşekkürler. Size yeni çıkan Marx-Engels Werke'nin ilk cildini gönderiyorum.

İyilik dilekleriyle,

H. Brandler

DEUTSCHER'DEN BRANDLER'E

16 Eylül 1953

Sehr Lieber und Geehrter Genosse Brandler, Zur Deutschen Geschichte'nin ilginç cildi için

çok çok teşekkürler. Çok yararlı bir kitap. Daha güzel bir armağan olamaz. Daha önce teşekkür etmek isterim, ama son zamanlarda hastaydım ve tam bir istirahate ihtiyacım vardı. Doktor «sahte angina pectoris» teşhisi koydu, fakat «sahte» olduğu için meraklanmıyorum, umarım iyileşmek üzereyim. Filistin'e uzun bir yolculuk yapacağım. Ailemle birlikte, 3 Ekim'de Marsilya'dan küçük bir gemiye bineceğim ve beş hafta kadar Filistin'de olacağım. İngiltere'ye Kasım sonlarında döneceğim. Musevi yayıncılarım (Am Oved, İsrail Sendikalarının yayınevi) beni Filistin'e davet ettiler. Filistin'de otuz yıldır görmediğim, ailemin hayatta kalan tek üyesi kızkardeşim var. Bütün kitaplarım İbrani'de yayımlandı. Trocki'nin İbrani'de İngilizcesi'yle aynı zamanda yayımlanacak. Bana söylendiğine göre, yazılarımın oradaki genç kuşak üzerinde oldukça kuvvetli etkisi var. Bu, tüm olgunluk dönemim boyunca Siyonizm'in şiddetli bir muhalifi olduğum düşünülürse, tahmin edeceğiniz gibi, paradoksal bir gelişme. Gerçi öldürülen milyonlarca Yahudi İsrail Devleti'ne trajik bir haklılık sağlıyor ve bu da, şu sıra, bir Siyonizm muhalifi olmayı imkânsız kılıyor, yine de şimdi bile bir Siyonist olamam.

Ben yine Doğu Almanya'daki Haziran olaylarının anlamı ve Sovyet politikasındaki etkileri üzerine tartışmamıza dönmek istiyorum. Korkarım mantığınız beni fazla ikna etmedi. Haziran gösterilerinin hiçbir devrimci anlamı olmadığını söylediğim zaman, Doğu Bölgesi'ndeki işçilerin kapitalizmin restorasyonu yararına gösteride bulunmadıklarından bir an için bile şüphe etmedim. Sadece anlık şikayetlerinin itkisiyle hareket ettiler. Fakat tam anlamıyla ekonomik bir temelden kaynaklanmasına rağmen, gösteriler kısa zamanda Pieck-Ulbricht hükümetine karşı politik bir ayaklanma niteliği kazandı. Bundan dolayı kaçınılmaz olarak Adenauer hükümetinin ve onların Amerikalı hâmlerinin durumunu kuvvetlendirdiler. Siz Haziran olaylarında Alman proletaryasının kendi sınıf çıkarları için mücadele eden bağımsız bir güç olarak uyanışını görüyorsunuz. Bunun böyle olduğuna inanmak isterdim, fakat Batı Almanya'daki işçi sınıfının mutlak pasifliği varsayımımızla çelişiyor. Eğer Alman işçileri Ulbricht ve Adenauer hükümetlerinin her ikisine karşı aynı enerji ve kararlılıkla hareket etselerdi, sizin görüşünüz doğrulanırdı. Fakat Doğu ve Batı'daki işçilerin davranışları arasındaki garip uyumsuzluk dikkatinizi çekmedi mi? İşte bu uyumsuzluk nedeniyle, Haziran olaylarının karşı-devrimci sonuçları hakkında konuşmak yetkisi doğar. Tabii ki SED propagandacılarının Haziran gösterilerini Naziler'in ya da emperyalist ajanların entrikalarının sonucu olarak betimlemeleri sadece aptallıktır. Bu kişilerin bulanık suda balık avlamaya çalıştıklarından şüphe edilemez. Yine de, böyle yapmamış olsalar da, hattâ lumpen-proletarya ögeleri gösterilere katılmamış olsalar da, ve hattâ tüm hareket ağırbaşlı proleteryanın hareket sınırları içinde kal-

mış olsa da, Haziran gösterilerinin nesnel sonuçları, geniş politik bağlam nedeniyle kesinlikle devrimci ve ilerici olmaktan çok uzak sayılmaktadır.

İlginçtir ki en gerici Batılı ögeler bile bunu anladılar ve Doğu Alman işçilerinin «devrimci» canlılığından korkmak bir yana, Haziran olaylarını heyecanla karşıladılar. Eisenhower, Dulles, hattâ McCarthy, Berlin göstericilerini, «hürriyet mücadelesinin müttefikleri olarak kutladılar. Ne paradoks! Ama gerçekten paradoks mu? Belki, ben, söylediğiniz gibi, Almanya'da esen yeni rüzgârı hissedemiyorum, fakat sizin de geçen seçimlerde bu dediğiniz rüzgârı hissettiğinizi sanmıyorum. Fakat Amerika ve İngiltere'den esen rüzgârın kesinlikle farkındayım. Buralarda, biraz olsun önem taşıyan her politik grup, Haziran gösterilerini «Alman proletaryasının bağımsız devrimci eylemi» olarak değil, Batı'nın soğuk savaşta kazandığı açık bir zafer olarak değerlendiriyor ve bu konuda en ufak bir kuşku yok. Şimdiye kadar Batı'da, Rusya ile uzlaşma yolları arayan ve son Berlin olaylarının Amerika'yı —yakın gelecekte uzlaşmacı bir politika şansını ortadan kaldıracak derecede— küstahlaştırmasından korkan İngiltere yönetici grupları gibi ögeler için, varolan şüpheler, sorunlar yarattı. Berlin işçileri için «şevk»in Batı'da en uç karşı-devrimci ögeler içinde en kuvvetli olduğunu söylemek yanlış olmaz. Tekrarlıyorum, Batı Almanya'da sınıf ilişkilerinin manzarası gerçekte olduğundan farklı olsaydı, bütün bunlar fazla farketmezdi.

Benim 1813 ile yaptığım karşılaştırmayı uygun bulmayabilir ve serfliğin korunmasını isteyen köylülerle Berlin işçilerini karşılaştırmak olmaz diyebilirsiniz. Ama Doğu ve Batı Almanya'da Amerikan kapitalizmini Doğu Bölgesi'ndeki koşullara tercih eden milyonlarca işçi olduğunuz siz kendiniz söylüyorsunuz. Bu, karşılaştırmamın doğruluğunu ispatlamaz mı? Bunun sorumluluğunun ne kadarını Sovyet politikasının taşıdığı konusunda aynı görüşte olabiliriz. Bu sorumluluğun eşit olarak bölsek bile, olgularla oldukları gibi yüzyüze gelmek zorundayız. Ve tatsız bir olgu var: önceden görülebilen gelecek için Almanya'nın pratik alternatifleri Adenauer'in kapitalist rejimi ile Pieck ve Ulbricht'in bürokratik quasi— (ya da isterseniz pseudo—)* sosyalizmi arasındadır. Ruslar Pieck ve Ulbricht'i terk edebilirler, fakat böyle yapmakla kapitalizmin politikacıları, Hristiyan Demokratlar ve en iyi ihtimalle sosyal demokratlar yararına davranmış olurlar. Ve Arpo, Pieck ve Ulbricht'in nefret edilen hükümetine yol verilmesi için feryat ettiğinde (ki gerçekten nefret edilmektedir), başka hiçbir şey için değil, mükemmel amaçlarına bakmaksızın, Ulbricht-Pieck hükümetinin yerine bir burjuva hükümetinin gelmesi için yavgara etmektedir. Bir burjuva hükümeti, Almanya'da daha normal bir sınıf mücadelesi yolunu açması bakımından —ki bu çok şüpheli-

* «sözde» ve «sahte» - Ed.

dir— bir bakıma daha az kötü görülebilir. Fakat eminim ki Arpo bunu demek istemiyor. Ulbricht-Pieck'in işgal ettiği hükümetin yerini devrimci sosyalist bir hükümetin, Almanya'da bugün için alması mümkünmüş gibi konuşuyorsunuz. Başka deyişle, Almanya'da bugün gerçekten devrimci bir parti varmış gibi konuşuyorsunuz. Hatta mektubunuzda şöyle yazıyorsunuz: «Kendiliğinden ayaklanma aşamasından örgütlü mücadeleye ilerlendiğinde, her an öncüllüğü elinde tutacak kararlı güçler, 1918'den beri Sovyet iktidarına çalınan eski kuşağın sınıf bilinçli çekirdeği olacak.»

Bu, bana açıkça garip bir yanılama gibi geliyor. Biliyorsunuz ki, Alman İşçi Hareketi'ndeki devrimci Marksist geleneğe ve tüm acı hayal kırıklıklarına rağmen, bu devrimci geleneği gençlere aktarmaya çalışan eski kuşaktan kişilere büyük saygı duyar, değer veririm. Fakat, eski kuşağın küçük ve enkaz halindeki «sınıf bilinçli çekirdeğinin» Alman devrimci hareketinin öncüllüğünü üstlenmesini hayal edemem. Bireyler dışında, sizin gibi 70'ini geçtiklerinde bile karakter gücünü ve zihni tazeliğini koruyan müstesna bireyler dışında, herhangi bir devrimci harekette, öncü çekirdek çok daha genç olmalıdır. Bana öyle geliyor ki Alman hareketinin —üstelik yalnız Almanların da değil— trajedisi, eski çekirdek —ya da daha doğrusu, ondan hayatta kalanlar— ve bugünkü genç kuşak arasındaki büyük uçurumda yatıyor. Almanya'da devrimci bir partinin yokluğu üzerine siz kendiniz, o kadar çok yazdınız ki, kendi sözlerinizi nasıl unuttuğunuz, anlamıyorum. Çökten iflas etmiş olan Sosyal-Demokrasî'nin geri dönüp Batı Almanya'da bugün oynadığı rolü oynamasına ve bir kuklalar partisnin Doğu Almanya'da sözde-devrimci bir rol oynamasına izin veren, devrimci bir partinin olmayışdır. Ve bu böyle olduğu sürece, Alman işçi sınıfı, başımsız bir devrimci etmen olarak, felce uğratılmıştır. Ve Haziran olaylarının bir kez daha açığa çıkardığı şey de bu felç durumudur —bir uyarışın başlangıcı değil. Bundan dolayı, devrimci bir hareketin bütün dış görünüşlerine sahip olan bir eylem, karşı-devrimin gücünü artırmaya yaradı.

Haziran olaylarının Moskova'daki reform partisini zayıflattığı görüşüne katılmıyorsunuz. İddianın yanlışlığını göstermek için, Moskova'nın Pieck ve Ulbricht sayesinde tanıdığı son ekonomik tavizlere işaret ediyorsunuz. Aslında Ruslar'ın Haziran'dan sonra başlattıkları Doğu Almanya politikası, siyasal reformların yerine ekonomik tavizlerin geçirilmesini içeriyor. Bu eğilim, Temmuz'dan beri Sovyetlerin yurtiçi sorunlarında da gözlemlenebilir. Bu yeni politik dönem, fikrimce, varolan durumun diyalektik gelişmelerini yansıtır. Bir yandan reform ihtiyacı hem Rusya içinde, hem de Doğu Almanya dahil, tüm Doğu Avrupa'da bunaltıcı düzeyde. Öte yandan, Sovyet yönetici grubu korkuya kapılmış, içindeki reformist öğeler zayıflatılmış, reform ihtiyacını politik değil ekonomik alanda gidermeye çalışarak bir çıkış yolu arıyor. Daha yüksek bir hayat düzeyiyle sonuçlanan ekonomik ta-

vizlerin, sonunda politik reforma yol açacağını söylemek gereksiz. Ama burada kritik (operative) kelime, «sonunda». Bu arada, ekonomik taviz siyasal reformu ertelemeye yarıyor. Genelde bu, pekalâ Sovyet yönetici grubu için daha sağlam ve güvenilir bir yol olabilir. Buna şimdi karar verebilecek durumda değiliz; gelecek gösterecek.

Bu tartışma istediğimden çok daha fazla uzadı, ve artık bitirmeliyim. Hamburg'a ne zaman dönüşüyorsunuz? İsrail'den dönüşümüzden sonra size ziyarete gelebileceğimizi hâlâ umuyoruz. Tamara da benimle birlikte en içten dileklerini yolluyor.

İsaac Deutscher

BRANDLER'DEN DEUTSCHER'E

30 Haziran 1954

Sevgili Yoldaş Deutscher, Söz vermiş olduğunuz gibi Temmuz ortasında Tamara'yla Stuttgart'a gelmeniz için dua ediyorum. 1923 hakkında bildiğim her şey emrinize amade. Victor Adler'in mektuplaşmasını içeren cildi hemen ısmarlayacağım. Şimdiye dek çıkmış olduğunun farkında değildim. Benedict Kautsky'nin yazmasını da bilmiyorum, onu da ısmarlayacağım. Kautsky'nin düşmanlığı hakkında söylentilerden bir şeyler biliyordum; Clara Zetkin, Rosa ile Mehring'in ondan gördükleri davranışını kinayarak anlatırdı.

Rosmer'in size söylediği şey doğru. Bana önemli bir Rus yoldaşı davet etme fırsatı verdiler. Rus Politbüro'sundaki ayrılıklar konusundaki safiyane cehaletimle, Troçki'yi seçtim. Neden Zinoviev'i seçmediğim sorulduğunda, Zinoviev'in bir ajitatör olduğunu, oysa Troçki'nin Kızıl Ordu'nun örgütleyicisi olduğunu söyledim. İç savaşa hazırlandığımız için Troçki daha uygun bir kişiydi. Onlar Troçki'yi göndermek istemediğinden, ve ben de Zinoviev'i kabul etmemiş olduğumdan, Pyatakov gönderildi.²⁰ Troçki'nin daha 1923'ün Ağustos ya da Eylül'ünde tükenmiş olduğuna inanmıyorum. Almanya için hazırlıklar sırasında ve benim onlara katıldığım ölçüde, Troçki'nin Zinoviev'den ya da herhangi bir başka kişiden daha önemli bir rol oynadığını söyleyebilirim. Troçki Almanya'daki şiddetli devrimci durumu kavramış olan adamdı. Bunu her ikisi de Zentrale'nin sendikalar bölümünün üyesi olan ve Kafkasya'da tatilde bulunan Jakop Walder ile (August) Enderle'ye belirtmişti ve onların ikisi de konuşmayı Zentrale'ye rapor etmişti.

Quatrième Internationale'deki Frank'ın eleştirisini okudum; Troçkistler'den bidliklerim içinde en dürüst olanı. Bir Fransız Troçkisti olan Germain bizim Arpo'nun Ocak sayısında belirttiğimiz, Troçkistlerin mücadelesi hakkındaki görüşe karşı yalnızca kendini budalaca tekrarlayan ondokuz sayfalık bir broşür²¹ yazdı. Esprit'deki polemikler hakkında bana hiçbir şey yazmadınız; umarım bana bir kopya gönderirsiniz.²²

Ve şimdi biricik isteğim eşiniz Tamara'yla bir-

Birikim 50-51/72

likte beni görmeye gelmeniz. Eylül sonuna kadar Stuttgart'ta olacağım. En kısa zamanda görüşmek dileğiyle size ve Tamara'ya en içten selamlar.

Heinrich Brandler

BRANDLER'DEN DEUTSCHER'E

16 Kasım 1954

Sevgili Yoldaş Deutscher, Wollenberg'in broşürü konusunda teessüfünüz yersiz. Wollenberg Der Monat'ın kadrosundadır. Bu yüzden savunması film yapımcılarının gözboyacılığı kadar kötü.²³ Doğu Bölgesi bürokratlarının bizim etkimizden, gereğinden fazla endişelendikleri belki doğrudur. Aslında bizim etkimiz pek az. Onların düşündüğü kadar gücümüz olsaydı, bu dünyanın Ulbricht'lerinin hali yamandı. Ama bizim doğrudan etkimiz olmadığı halde, bir muhalefet hareketi gittikçe daha berrak hedeflerle gerçekleşiyor —artık sindirilemeyecek bir muhalefet. Bu 17 Haziran 1953'ün başarısıdır. Bu, yeterli bir toparlanmadır, bizim eleştirilerimizin doğruluğunu gösteren bir toparlanma.

Zinoviev'in Bela Kun'u 1920-21 kışı sırasında bazı emirlerle Almanya'ya gönderdiği ve onun da bu emirlere uyduğu gerçek. Zinoviev, bir yandan da, Lenin bunu imkân dışı bırakana dek, Kun'u korudu. Üçüncü Kongre sırasında yapılan gizli toplantılarda Lenin, Zinoviev'i de sert biçimde eleştirmişti. Bu konuda Troçki Arşivleri'nde hiçbir şey yok mu? Ben Üçüncü Kongre'de bulunmadım.

1923 Ağustos ve Eylül aylarında, Moskova'da bulunduğum sırada, Krupskaya benim için Lenin'le bir görüşme ayarlamaya çalışmıştı. Sözde doktorlar karşı çıktığı için, başaramadı. Bir de, Lenin'le görüşmek üzere Gorki'ye çağrılmıştım. Bu da gerçekleşmedi. Bununla birlikte, Lenin, felçli duruma rağmen ilgilenmiş olmalı. Tutumu neydi, (Almanya'daki yenilgi karşısında), bilmiyorum, ama Krupskaya benimle acilen konuşmak istediğini söylemişti.

Prag'da olan Radek'le benim aramda geçtiği söylenen telefon konuşması aslında aygıt üyeleri arasında ağızdan ağıza dolaşan pek çok dedikodudan biriydi. Tek kelimesi bile doğru değil. Gerçek olgular şunlar: Pyatakov, silahlı mücadeleye başlanmasına karşı uyararak üzere, beni Dresden ve Chemnitz'de aramıştı. Fakat bulamadı. Biz Chemnitz Konferansı'nı yaparken, o, en yüksek askeri komutan olarak Berlin'e henüz varmıştı.²⁴ Rus uzmanların raporlarına dayanarak ihtilâl hazırlıklarım inceledikten sonra, en uzak tarihin 9 Kasım olarak kalamayacağı, daha ileri atılması gerektiği fikrine varmıştı. Bunu Reichswehr'in Saksonya ve Thüringen'e yürümesinden sonra yaptığımız toplantılarda söyledi.²⁵ Moskova'ya da aynı görüşü bildirdi ve Zinoviev ile KEYK'in tutumu, Aralık'taki politika değişikliğine kadar buna dayanıyordu. Zinoviev o zamana kadar «geri çekilme»yi ve genellikle, «Brandler Zentrale»yi savunuyordu.

Stuttgarter Zeitung'daki gazete makalelerinizin yalnızca ikisini okudum. Değerli zamanınızı gün-

lük karalamalarla geçirmek zorunda olmanız üzülmüyorum. Bir «devlet emeklisi» olarak ben, çok daha iyi bir durumdayım.

Sovyetler Birliği'ndeki ve sosyalizme ilerleme sürecinde bulunan öbür bölgelerdeki gelişmeler hakkındaki iyimserliğinizi bütünüyle paylaşıyorum. Sovyetler Birliği'nde olgunlaşan nesnel imkânlar, kitlelerin hayat standardının yükselmesine gerekli ilginin gösterilmesini zorunlu kılmaktadır, böylece şu veya bu ölçüde barbarca olan yöntemler gereksizleşmiştir. Çin'deki gelişme, Sovyetler Birliği'nin öbür etki alanlarına da yayılan bu doğrultudaki bir başka etmendir. Öte yanda, hayat standardının yükselişinden en az etkilenen yer, DAC (Demokratik Alman Cumhuriyeti) olduğu halde, burada da önemli düzelme var. Doğu Bölgesi'ndeki bürokrasi işgal kuvvetinin maşasından başka bir şey olmadığı için, benzerleri içinde en dar görüşlüsü. Bu kişiler, eğer —en nazik deyişle— itaatkâr budalalardan ya da her yerdekenden çok nefret toplayan herbat kariyeristlerden daha az olumsuz kimseler olsalardı, polisin düzenlediği tecrit durumuna son verilebilir ve «batı özgürlüğü» propagandaları açık tartışmaya zorlanabilirdi. Bu yol, onları tasfiye etmede polisten daha etkili olurdu. Ama parti sloganlarıyla konuşup yazan «eylemciler»le bu iş olmaz. Kitlelerin maddî durumu geliştikçe «komünistler»in entelektüel donukluğu en büyük engel haline gelir.

Buradan bakıldığında, İngiltere'de sizin mükemmel eleştiri ve değerlendirmelerinize yer veren dergilere hâlâ raslanmama ve bunların gerçekten okunuyor olması bana inanılmayacak kadar güzel geliyor. Size Tamara'ya ve oğlunuza Heinrich Brandler'den en içten selamlar.

BRANDLER'DEN DEUTSCHER'E

31 Mart 1957

19 Mart tarihli mektubunuza çok teşekkürler. Bana yazmaktan çok daha önemli işleriniz olduğunu biliyorum. Bütün yapabildiğim, Macaristan, Polonya, ve DAC'deki en önemli olayları öbür yerlerden daha iyi izlemek. Anılarım üzerinde çalışacak zaman bulamıyorum. Ama bu bağlamda, Mehring, Rosa, Bernstein ve Kautsky'i okumaktayım. Bir kısım öğrenci ve öğretim üyesi «Mohikanlar»ın sonuncusu» olmamdan ötürü, bilgi edinmek üzere mektup yazdılar. Doktor Schüddekopf AKP'deki ulusal bolşevizm hakkında bilgi almak istedi.²⁶ İhtisas yapan Kazira adında biri 1923'ü öğrenmek istiyordu. Bir başkası da Zentrale'nin Bavyera «Sovyet Cumhuriyeti»ne karşı tutumunu, Maßburg, Brunswick ve Münih profesörleri öğrencilerini AKP ve AKP-M'nin tarihi konusunda serbest bırakıyorlar. Bu ön çalışma şüphesiz çok kapsamlı olmakla birlikte gene de bir ön çalışma.

Bir iki yıl daha ömrüm olursa Stalin'in eserlerini inceleyerek onun AKP'de oynadığı rolü işleyen bir şey yazacağım. Gerçi bunun pek bir yararı olmadığını sanmıyorum, çünkü kimse tarihten ders al-

Birikim 50-51/73

mayor. Hele Alman işçi sınıfının şimdiki kuşağı, hiç. Mehring'in şu görüşüne katılıyorum: nasıl ki bir okul çocuğunu el yazısından ötürü kabahatli bulamazsan, bir partiyi de yanlış ve kusurlarından ötürü kabahatli bulamazsın. Tarihî koşullar ona güç ve hayat verirse, bu yanlışları düzeltmeden aşacaktır. Komünist Parti'nin, Doğu ve Batı Almanya'da bugün içinde bulunduğu durum kadar acınacak halde olsa bile varkalacağından, ya da AKP için sözkonusu olduğu gibi, yeniden can bulacağından kuşku yok. Son analizde bir grup kadro yaratma girişiminin yıkılması, genel gelişme çizgisinin bir sonucu. Arpo, tek sorumlusu olan Rudi'nin kafa karışıklığını yansıtmaktan başka bir şey yapmıyor.²⁸ Arpo'nun Batı'da, DAC'da da ciddi bir etki yaratmaması susmama ve ona ilişmeme imkân bıraktı. Dergi artık barikadın öteki yanına geçti ve eğer bir etkisi olsaydı, ona açık karşı çıkardım. Arpo'nun Polonya, Macaristan ve DAC'a yaklaşımı konusundaki yargınıza katılıyorum. Ama sendikalar çalışmaya ve Federal Cumhuriyet'teki iç politikaya olan yaklaşımı da bundan daha parlak değil. İşin bu yönü gözünüzden kaçmış. Macaristan konusunda ise farklı düşünülüyor olabiliriz. Sözlerinizden Ruslar'ın Macaristan'a müdahalesini suçladığınız sonucunu çıkarıyorum. Eğer bu yargım doğruysa, size katılmadığımı söylemeliyim. Bence Ruslar'ın Nagy'nin isteği üzerine geri çekilmesi yanlıştı. Öfkeli kitleler silaha sarıldığında lafla değil silahla karşıtık görmeliydi. Bu geçici geri çekilme kurban sayısının artmasına yol açtı. Rudi'nin öğrencilere duyduğu sempati, onların zihni karışıklığını aynen benimsemesinden kaynaklanmaktadır. Harich kaçık budaların teki.²⁹ SED'in onu kilit altında tutmak yerine kitle toplantılarında işçiler huzurunda kukla olarak teşhir edememesi tam bir felaket.

Sözünü etmiş olduğumuz Left Review'yu sabırsızlıkla bekliyorum.³⁰ Size Tamara'ya ve oğlunuza Heinrich Brandler'den en iyi dilekler.

BRANDLER'DEN DEUTSCHER'E

3 Mart 1958

Sevgili Yoldaş Deutscher,

Hem parti çizgisindekiler ve hem de revizyonistler tarafından reddedilmeniz benim için sürpriz olmadı gibi, sizi de sarsmamış olmalı. Benim de benzer deneyimlerim oldu. Her ne kadar zaman zaman, Birinci Dünya Savaşı'nda yaptığım gibi, bütün dünya deli olamayacağına göre, acaba deli olan benim mi diye sordüğüm oluyorsa da, ne yapayım ki değişemiyorum. O günlerde «akıntıya karşı»³¹ yüzebiliyordum, bugün artık bunu yapamıyorum ya da en azından çok zor buluyorum.

Yahudi sorunu üzerine söyleyebildiğinizle, parlak çalıştığınız bir yenisini eklemiş bulunuyorsunuz. Basında çıkan yorumlardan da anlaşılıyor üzere, burada da direnişle karşılaşmışsınız.³² Fikirleri kitlelere götürmek yetmez. Kitleler-fikirleri kavramaya yeltenmeyip kendi dar çıkarlarına uygun dav-

ranmakla yetinirlerse, tarih onların kısıtlı pratiğine uyarlı olarak ilerler.

DAC'daki olaylar hakkındaki bilgilerim gazetelerden edindiklerimle sınırlı. Oelssner ile Schirdewan oldukça genç adamlar. Kendilerini şahsen tanıyorum değilim.³³ Oelssner 1920 ya da 28'de Moskova'ya Lenin Okulu'nda okumaya geldi. Kendisi U-SPD'nin Halle'deki bölge sekreterinin oğludur. (Halle USPD'nin kalesiyken 1920 de en bloc (toplu halde) AKP'ye geçmişti.) Genç Oelssner savaş sonrasında Lenin Okulu'nda öğretmen oldu. Son zamanlara kadar partinin teorik papazı olarak saygı gördü. Okuduğum yazılarına ilişkin görüşüm şu: Rus kaynaklardan kopya edip anlaşılır bir Almanca'yla yazdıklarından yararlanmak mümkündür, ama oraya buraya serpiştirdiği kendi kişisel katkıları değersizdi, Ulbricht'e isyanını SBKP'de destekçileri olmasına ya da olduğuna inanmasına bağlıyorum. Kendini DAC'ın köylülüğe karşı politikasını düzeltme konusunda avukatlığa atarken, Sovyetler Birliği'nde makina istasyonları ile traktör istasyonlarının lağvedildiğini haberi almış ve herhalde açık bir kapıyı itmekte olduğunu sanmıştı. Oysa, Sovyetler Birliği'nde kolhozlardaki güçler, kolhozların makineleri mülk edinmelerine imkân verecek ölçüde olgunlaşmıştı; DAC'daki güçler ise aynı olgunlukta değildi. Oelssner'in anlamadığı, işte buydu. Herhalde Schirdewan da Sovyetler Birliği'ndeki desteğe güvenmese başkaldıramazdı.

Yaşlı kuşaktan, benim de şahsen tanıdığım Wollweber, Almanya'nın Unshlikt'idir.³⁴ DAC'taki kitlelerin ruh halini iyi bilir. Görüşüne göre, eğer Ulbricht günah keçisi yapılsaydı, halkın ruh hali daha iyiye giderdi. Kadro şefi Schirdewan ile Çekist Wollweber bu konuda haklılar. Anlamadıkları şey, Moskova'nın kendi politikası açısından, Ulbricht'den daha güvenilir bir araca sahip olmaması. Sovyetler Birliği uydu ülkelerde bulunuyorsa, oralara sosyalizmi getirmek için değil, fethedilmiş bölgeyi Batılı güçlere kaptırmamak üzere bulunuyor. Fethedilmiş bölgedeki kitleler, politik ve ekonomik dizginleri de ele almadıkça, «sosyalist kazanımlar», Sovyetler Birliği modelinin basit bir uyarlamasından öte bir şey olmayacaktır. Sosyalizm olarak ilan edilen bu işgal politikası, en büyük güçlüklerle gene DAC'da tüm sosyalist kamp için çok önemli olan kaliteli bir işçi sınıfı var. Ama Doğu bölgesi gücünün tarihî kaynaklarından tamamen koparılmış bulunuyor. Modern makineler üretmek zorunda olan fabrikalar, demir cevherini Karadeniz bölgesindeki Krivoi-Rog'dan alırlar. Dinyeper üstünden taşımaya, artı demiryolunda yük boşaltma, cevhere ödenenden daha fazlaya malolur. Batı Almanya'nın ayrılmasından önce, Bölge'nin makina endüstrisi hammaddesini Ruhr'dan ve Magdeburg'daki Krupp tesislerinden 50 kilometre bile olmayan Salzgitter bölgesinden alırdı. Aynı şey önceleri ucuz su yoluyla Ruhr'dan Almanya'nın doğusuna taşınan kömür için sözkonusu. Berlin ve Silezya, kömürü Yukarı Silezya'dan sağlardı. «İşçi demokrasisi» içindeki hiçbir şey, bu tutarsız ekonomik yapıyı düzelter-

mez. Ve bunlar hesaba katılması gereken bloke edilmiş kaynaklardan yalnızca en önemli ikisidir.

Bu işgal politikasının sosyalizm olarak tanıtılması, sosyalizmin gözden düşmesinde, her gün yaşanan kaçınılmaz ve kaçınılmaz baskı uygulamalarından daha büyük bir rol oynamaktadır. DAC'da uzun zamandan beri zorunlu malzeme sıkıntısı olmadığı halde, Federal Cumhuriyet'te kitlelerin giderebildiği lüks ihtiyaçlar, Doğu Bölgesi'nde karşılanmamaktadır. Bu, rejimi reddetme eğilimini güçlendirmektedir. Ulbricht ve kliği bilerek ya da bilmeyerek, sahte sosyalizm bayrağı altında bu işgal politikasının uygulayıcıları olmaktadır. Adenauer ve Dulles, Macaristan olayının DAC ve öbür «Halk Cumhuriyetleri»nde tekrarlanması ihtimalini evirip çeviriyorlar. Bu durumda ABD'nin bu yeni Macaristan'lara fiili müdahalesini engelleyecek askerî güçten yoksun olduğu sürece, Sovyetler Birliği'nin vereceği cevap, Macaristan'dakinden farklı olamaz.

Rosa ile Jogiches'in Radek'den nasıl nefret ettiklerini iyi hatırlıyorum. Radek sorunu, 1912'deki Chemnitz Parti Kongresi'nde tartışılmış, Radek'in 200 rubleyi zimmetine geçirdiği ve oturduğu yerdeki parti sempatanları ailesinde adice davranıldığı açıklanmamıştı.

Size, Tamara'ya ve oğlunuza en içten selamlar.
Heinrich Brandler

BRANDLER'DEN DEUTSCHER'E

12 Ocak 1959

Sevgili Yoldaş Deutscher,

Silahlı Peygamber elyazmalarının ilk 170 sayfasını gönderdiğiniz için çok teşekkür ederim. Lenin'in halefi olmak için yapılan ve kimsenin bir daha anlatamayacağı mücadelelerin dökümünü veren bu ikinci cildi okuyan komünistler eseriniz karşısında hayrette kalacaklar. Bu dönem bütünüyle, tüm diyalektik çelişkileriyle sunulduğunda, ve kitlelerin rolü ekonomik ve toplumsal durumları gözönüne alınarak değerlendirildiğinde bile eseriniz önemini koruyacaktır. Biyografik olması nedeniyle, bunlar orada yapılamazdı. Her biyografik kahramanın çok amansız bir muhalifi tarafından yazılmadıkça, kahramanın bazı önemli zayıflıkları —sizin biyografinizde olduğu gibi— eleştirilse bile, bir aklama olur. Bunu söylerken küstahlık etmediğime inanıyorum.

1921 Ekim'inin sonundan 1922'nin Temmuz'una kadar Sovyetler Birliği'ndeydim. Daha sonra, 1924 Mayıs başından 1928 Ekim sonuna kadar yine orada kaldım. Yine, bu iki süre arasında, 1923 Nisan ortasından Mayıs ortasına kadar, KEYK'in Thaelmann'la Ruth Fischer'i Zentrale'ye dahil etmek için zorlandığımız toplantısı sırasında orada buldum. Troçki benim 'Sosyal-Demokratça eğilimlerim'e karşı ağırlığını koyması gereken birini aramış, ve Thaelmann biçimindeki «proleter altını» işte bu toplantıda keşfetmişti. Böylelikle Zinoviev'in AKP içindeki fraksiyonuna ekstra destek

sağlanmış oldu. Stalin de, Lenin'in tavsiyesi üzerine Moskova'da tutulmuş olan Maslow'u kendi yanına çekerek müdahale etti. Bu yönetime karşıydım, ama tıpkı Ağustos ortasından Eylül sonuna kadar süren toplantının disiplinine boyun eğdiğim gibi, ona da ses çıkarmadım. Bu ikinci toplantı, ihtilâl eyleminin planının kararlaştırıldığı toplantıydı. Ekim'in bu sözünü ettiğim tarih-öncesi, önemsiz değildir. Silahlı peygamberi anlatışımızda 1923 olsa olsa bir episoddur —Troçki'nin hayatında olduğu gibi. Fakat bu episod aynı zamanda AKP'nin çöküşünün başlangıcıdır da.

Radek Nisan toplantısını açtı, Troçki de Eylül'dekini. Radek Almanya'nın koşullarını Zinoviev-fraksiyonunun Zentrale'ye girmesini istemeyecek kadar iyi biliyordu. Gelgelelim yine de bu yönde çalıştı; AKP'yi hazırlıklı kılmanın yolu olarak gördüğünden değil, Moskova'dan öyle talimat aldığı için. Bu Radek'in Zinoviev'den aldığı —ve karşı çıktığımız— yetkilerle Berlin'e ilk gelişi değildi. Onu, çoğu kez Zinoviev'in önerilerinin uygulanamazlığı konusunda bir gecede ikna etmeyi başardım. O zaman Zinoviev'den azar işittir, ama sorumluluğu tek başına üstlenirdi. 1923 Nisan'ında bilmediğim, SBKP içinde fraksiyon mücadelesi olduğuydu. Ne mücadeleden, ne de çatışma konularından haberim vardı. Maslow-Ruth Fischer fraksiyonuydu ya Zinoviev'in kendisi tarafından ya da İşçi Muhalefet'i'nden Şlyapnikov'la olan ilişkisi yoluyla durumdan haberdar edilmişti.

Radek'in durumu trajik-komikti: Moskova'da onu Alman olarak görüyorlardı; bizim içinse Rus'du. Her iki taraftan şamar yedi. Ona sık sık, hem Seeckt ve Alman bakanlarla Sovyet hükümetinin temsilcisi olarak, hem de eş zamanda Komintern temsilcisi olarak bizle görüşmeler yapmasının bizim için sineye çekilmesi zor bir şey olduğunu söylemişimdir. Bu gibi itirazlar onu çok kızdırdı. Moskova'da, politikamızı mümkün olduğu kadar savundu. Radek'le aramızda varolan anlaşmazlıkları Zentrale'de dile getirmeme pek seyrek izin verildiğinden, Maslow-Ruth Fischer fraksiyonu beni Radek fraksiyonunun maşası olmakla suçladı. Radek'in Dördüncü Kongrede yaptığı Schlageter konuşmasını iştizlikten gelmek mümkün değildi; fakat Zentrale onun çizgisini benimsemedi. Onu savunanlar daha çok Ruth Fischer ile, uzlaştırıcı Paul Frölich oldu.³⁶ Radek Moskova tarafından benim «İşçi hükümetinin beş biçimi» tanımının gerçek yazarı olmakla suçlandı.³⁷ Aslında o, tersine, bu tanımın kabul görmesini önlemeye çalışıyordu. Ama bu tavrın sebebi, tanımı yanlış bulması değil, ancak, yıllar sonra öğrendiğim gibi tanımın Zinoviev'i tedirgin etmesi ve Radek'in de bunu Moskova'daki kendi fraksiyon kavgası açısından uygunsuz bulmasıydı.

Ne ben Moskova'dayken, ne de Radek'le Pyatakov Almanya'dayken, Ruslar'ın fraksiyon kavgaları hakkında en küçük bir şey öğrenmiş değildim. İnanması zor, ama gerçek de bu. Ancak 1923 Aralık'ında öğrendik biz bu çatışmaları. Zinoviev'in

beni devrimci ihanetle suçlayan ve onun payına başlangıçtaki tavrından tam yüzgeri etmesi demek olan mektubundan sonra. Biz —yani Thalheimer'le ben— konuyla tanışıklığımız olmadığı için fraksiyon kavgaları konusunda bir tavır koymamış olduğumuzu söyleyerek cevap verdik. Bu, Ocak 1924'deydi. Yani öyle sayfa 145'de yazdığımız gibi kendi pozisyonumu kurtarmak için değildi o tutumumuz. Yine, 1923 Ekim'i sorununda aynı tavrı paylaştığımız Thalheimer'le benim Triumviraya destek olduğumuz doğru değildir. Ne de Zentrale' o doğrultuda bir deklarasyon yayımlamıştır. Aralık ortasında Moskova'ya geçmek üzere Prag'a gittiğimde, Ulbricht her türlü budalalığa karşı uyanık olacağını belirtti, yere sağlam basmam gerektiğini, Parti çoğunluğunun beni kararlılıkla desteklediğini söyledi.³⁸ Moskova yolculuğum için gereken sahte pasaportu bir hafta beklettikten sonra verdiler. Moskova'ya vardığımda görüşmeler sona ermişti bile. Benden tek istedikleri, onayımı —yani imzam. İmzalamayı reddettim.

Walcher ile Pieck, reddettiğim takdirde yeni Zentrale'ye girmemem gerektiğini söyleyerek beni iknaya çalıştılar. AKP delegasyonunun, yokluğum sırasında troika'ya arka çıkmış olması mümkün, hattâ muhtemeldir, ama bu konuda benim bilgim yok. Ne olursa olsun Klara Zetkin'in de onayını alan karar, troika'nın durum değerlendirmesine tekabül ediyordu.³⁹ Ama ne Thalheimer kabul etti bu kararı, ne de ben. Kominter'in Beşinci Kongresi'nde bile karara yanıtı olduğu gerekçesiyle karşı çıktım —resmî tutanaklara bakın— ve her ne kadar parti disiplinine uyacaksam da, kararım yeniden ele alınıp düzeltilmesi için mücadele edeceğimi açıkladım.⁴⁰ Bu düzeltme gerçekleşemedi, çünkü Alman Ekim'i sorunu. Sovyetler'deki fraksiyon kavvası ile içice geçmişti. AKP'nin mahvedilmesi işte böyle oldu.

Radek'le Pyatakov'un bana ayaklanmayı iptal etmemi öğütledikleri yolundaki iddianızın hangi temele dayandığını kestiremiyorum. Bu karar Chemnitz Konferansı'nda alındığında Radek de Pyatakov da Almanya'da değillerdi. İki de tavsiyede bulunacak durumda değillerdi, çünkü ikisi de, en route (yolda) idiler. Radek'le Pyatakov sonradan bana gelip doğru olan şeyi yaptığımı söylediler. Zinoviev de ilk önceleri aynı şeyi söylemişti bana. «İptal»in sorumluluğu tek basına bana aittir. Ben bu öneriyi Chemnitz'de bulunan herkese ilettim, hepsi de kabul etti. Bakan Graupe bize müdahaleci birliklerin yolda olduğunu ve bunların Bavyera'dan gelecek bir istilaya karşı savunmada bulunmak üzere gönderildiklerini haber verdi.⁴¹ Genel grev kararı alındığı ve ilan edildiği takdirde bunun bir ayaklanma işareti sayılacağını ve bu yüzden de Konferans'ı terketmek zorunda kalacağımı söyledi. Ertesi toplantıda ben bu mistifikasyona derhal şiddetle karşı çıktım ve bu kamuflaj girişiminin bizi bir şeyler yapmaktan alıkoymaması gerektiğini söyledim.

Zentrale'nin öbür üyeleriyle geçen tartışmalar-

dan sonra, genel grev önerilmesine karşı çıkmayı tavsiye ettim, Ruth Fischer dahil oradaki tüm Zentrale' üyeleri beni şu doğrultuda desteklediler. Kararım şu düşüncelerden kaynaklanıyordu: büütün o kendi haber alma servislerimize rağmen, elimizdeki tek şey Graupe'nin duyurusu ve Dresden polisinin telefonum üzerine bu haberi doğrulamasıydı. Haber doğru ise, düşman bizi stratejik önemli sahip Saksonya-Thüringen bölgesinde gafil avlamış demektir, savunmada savaşmak durumunda olacaktık. Savunmaya yönelik bir ayaklanma ise yenilmeye mahkûmdur, bu yüzden ancak başka yol yoksa bu riske girilmelidir, diye düşünüyordum— her zaman da böyle düşündüm.

Bize, dörtlü enflasyonunun getirdiği azaplara karşı dövüşlerin önderliğini kazandıran birleşik cephe politikası, hükümet gecim araçlarını sağlayabildiği ve vaadle yetinmeyip değerini koruyan para da bastığı anda iflas edecekti. Berlin'deki «Cuno» grevi, bu eğilimin belli başlı örneği idi —oysa siz onu, Berlin işçilerinin devrimci savaş ruhuyla yapıp tuttuğu yolundaki yavım iddianızı desteklemede kullanıyorsunuz.⁴² Biz 1923'teki büütün grev, gösteri ve hesin ve nazar fivatlarının denetim altına alma evlemlerinde aynı tecrübeyle yaşadık. 1923'te Ruth Fischer'in —ve sadece onun değil— yaptığı gibi dört bir yana radikal söylemler savurmak başka sev. günübirlik kavgaları iktidar için verilen ölüm-kalım kavgasına dönüştürmek başka sevdirdi. Bunu ben ilk kez 1923'te öğrenmedim; 1918 den beri Kapp Komplosu (putsch) ve benzeri mücadeleler öğretti bana bunu.

Lenin 1921 Kasım'ında bana, Orta Almanya'daki Severing-Hörsing silahsızlanma evlemine karşı girişilen silahlı direniş.⁴³ muhalefet ettiğim halde, Bela Kun'un «Komünistler, silahsızlandırılmama izin vermenin, bulabildiğiniz yerden silah edinim!» şeklindeki çağrısını nicin kabul ettiğimi ve yayımladığımı sordu. Ben de ona, çünkü bu çağrının genelindeki doğru çizgiyi savunduğumu, fakat hele hele bu durumda çok daha gecerli olduğumu söyledim. Daha gecerliydi, çünkü AKP'de olduğu gibi Alman işçi sınıfı içinde de silahlı mücadeleye açık karşı çıkmayan, fakat 1918-20 dönemi yenilgisinden sonra ona umursamaz gözle bakan eğilimler vardı. Hörsing hareketine silahlı evlemler karşılık vermeye karşı çıkışının sebebi, Hörsing olayının zaten bir provakasyon olmasıydı. Provakasyona gelmemekle, o girişimi etkisiz kılmakta daha başarılı olurduk. Kapp komplosundan sonra Orta Almanya işçilerinin Leune yakınındaki bakır madenlerine ve Thüringer Wald ve Erzgebirge'deki öbür iyi saklama yerlerine saklanmış olduğu silahlara tam vaktinde erişmek asla mümkün değildi. Başka işçilerin küçümser kahkaları altında boş elle savaşa gidecektik. Bu bağlamda Lenin'e endişelerimi anlattım ve bize bir düzine tecrübeli iş savaş uzmanı göndermesini istedim. Onların sayesinde parti içi durumu değiştirmeyi umuyordum. Lenin kabul etti ve benim Rayhenau affı sayesinde Almanya'ya dönmenden sonra 1922 sonunda

Birikim 50-51/76

birkaç uzman gönderildi.⁴⁴ Ancak —bildiri yayımladığım— Anti-Faşist Günül'nden sonra partide bu görev doğrultusunda hazırlık başladı. Troçki, bildirimci devrimci durumun bir işareti olarak betimledi. «Eğer Brandler böyle bildiriler yazıyorsa... varmamıza az kaldı demektir.» Walcher onu Kafkasya'da ziyaret ettiğinde söylediği buydu.

Dolayısıyla, 1923 ayaklanması hazırlıklarına karşı çıkmadım. Durumun henüz tam anlamıyla devrimci olduğu kanısında değildim ve daha da keskinleşeceğini hesaplıyordum. Ama bu konuda Troçki, Zinoviev ve öbür Ruslar'ı daha ehil sanıyordum ki yanılmışım. Saksonya ve Thüringen hükümetlerine —sözde silah sağlamak için— komünistleri sokup devrimci krizi hızlandırmaya girişimine büütün gücümle karşı çıktım. Moskova'da da belirttiğim gibi, Saksonya ve Thüringen polisinin silahlı deposu olmadığını biliyordum. Hafif makineli tüfekler bile Berlin yakınındaki Reischwer deposundan getirilmek zorundaydı. Öte yandan işçiler bölgedeki depoları zaten iki kez talan etmişti —bir Kapp ayaklanmasında, kısmen de 1921'de. Ayrıca, komünistlerin hükümetine girmesinin kitlenin hareketine yeni bir canlılık kazandırmayacağını, tersine zavıflatacağını belirttim; çünkü kitleler sadece kendilerinin yapabileceği şeyleri artık hükümetten bekleyeceklerdi.

Devrim için ne diye bir tarih saptanması gerektiğini anlamıyordum ve sırf bu iş için bir uzman yollamaları gerektiğini söyledim. Zinoviev'le Troçki arasında bir seçme yapmam söylendi, ben de Kızıl Ordu'yu örgütleyen Troçki'yi ajitatör Zinoviev'e tercih ettim. Bu tercihin, Rusya'daki fraksiyon çatışmasında taraf tutmamla bir ilgisi yoktu, çünkü zaten çatışmadan habersizdim. Ne de kişisel bir sempati ya da antipati sözkonusuydu. Gizli görüşmelerde sadece silah yardımı değil, Doğu Prusya'da askerî yardım da vaad edildi. Bakın şimdi, silah sağlanması için bir yığın para verildi, ama silahlar elimize geçmedi— ve yalnızca bazı yerlerde, örneğin Hamburg'da yoldaşlar yolsuzluğa alıştı. Hazır olduğu söylenen silahlar için bana garantiler verildi, ama hiçbir seferinde de doğrulanmadı. Hamburg ayaklanmasında bile silah yoktu; nitelikim üç bes polis karakolunun basılmasıyla başlanması da bundandır.

1924 AKP Kongresi'nin tutanakları Thalheimer'le benim üçlü yönetime bağlılık beyanında bulunmadığımızı ispatlar. Olup bitenler oldukça farklıydı. Arkadaşlarımız, bizi Moskova'ya sürgüne gönderen buyruğa boyun eğmememizi, memlekette kalarak dövüşmemizi ve hattâ partinin bölünmesine karşı hazır olmamız gerektiğini söylüyorlardı. Ben bu fikri şu sebeplerden reddettim: 1. Bu, saf larındaki en aktif işçi sınıfı üyelerini komünizme kazanarak SPD'yi (Sosyal-Demokrat Parti) likide etmek amacıyla oluşturulan aktif birleşik cephe politikasına yararlı olmazdı. Moskova hemen «Ebert'le Seeckt'e teslim oldular, Komintern'e ve Sovyetler Birliği'ne karşı dövüşüyorlar» diye sinik suçlamalarla, bizimle mücadeleye başladılar, 2. AKP'

yi finanse eden ve 27 gazete çıkarıp 200 görevliye para ödeyen, Komintern'di. Destekçilerimizin iddia ettiği gibi, üyelerin yarından çoğunu kazanacak olsak bile, kendi kaynaklarımız dört gazeteye veya bir düzine görevliye bile yetecek durumda değildi. Yeni Zentrale'nin işinden çıkamayacağı ve ikinci derecedeki görevlilerin aktif kalacağı yolunda eleştirel bir bekleme içinde olmaktan başka bir imkân görmediğimi söyledim. Bu çekirdek, Ruth Fischer'le Maslow'un izlediği fabrika ve sendika çizgisi ile en kısa zamanda somut bir çatışmaya girecekti. Partiyi hastalıktan kurtarmak için gereken taze ve sağlam temeli ancak ve ancak bu gelişme sağlayabilirdi. Biz de, dolayısıyla, Moskova'ya, sürgüne gittik.

Size ve Tamara'ya içten saygılar,

Heinrich Brandler

DEUTSCHER'DEN BRANDLER'E

4 Şubat 1959

Sehr Lieber und Gehrter Genosse Brandler, Tamara da ben de hastaneye yattığımızda çok üzülüldük. Tedavinin sağlığını düzelteceğini umar, en iyi dileklerimiz ve en sıcak saygılarımızı sunarız. Silahsız Peygamber üzerine genel yorumumuz benim için son derece doyurucu oldu. Kitabın kalan sayfalarını da göndermek isterdim, ama bu durumunuzda sizi müsveddelere boğmaktan çekiniyorum. Ama kesinlikle okumak isterseniz o başka.

Şimdi bir kez daha, genel hatlarıyla, tarihci olarak Almanya üzerine olan 1923 tartışmasına nereden baktığımı açıklayayım. Tartışmaya, çelişen kanıtları yansız ve dikkatle tartıp nesnel yaklaşmak için elimden geleni yaptım. Bu yaklaşımın elbette ki liberal nesnelcilikle ilgisi yoktur. Nerede devrimle karşı-devrim ya da komünizmle anti-komünizm ve reformizm arasındaki çatışmaları ele alsam, tarihci olarak, devrim için dövüşenlerin yanındaki yerimi korur, ancak, karşı-devrimi nesnelde ortaya koymayı ihmal etmem. Fakat iş komünist kampın içindeki fraksiyon kavgalarına geldi mi, bir tarihci olarak onların üzerinde yer almam ve gönülüm hangisinde olursa olsun şu ya da bu fraksiyonun savunuculuğunu yapmamam gerektiğine inanırım. Saurim 1923'te Troçki de, siz de bir çıkmazdaydınız ve sonuç olarak siz de Troçki de aynı anda haklı ve haksızdınız. Sanırım Troçki de —Marx'la Lenin'in sık sık yaptıkları gibi— kapitalizmin geçici ama çok uzun sürebilen istikrarına çalışan nesnel etmenlere gereken değeri vermedi. Bu sorunu savaş-arası yıllarındaki tim krizleri (1919, 1921, 1923, 1929-33, 1936-38) bir araya topladığım üçüncü ciltte ele alacak ve büütün bu krizlerden, her seferinde Troçki'nin aynı yanıtı nasıl işlediğini göstereceğim. Ne var ki, bu, bir devrimci olarak düşmek zorunda kaldığı bir yanıtıydı. Trajedisinin temelini oluşturan, ama büyüklüğünden bir şey kaybettirmeyen yanıtlardan.

Oysa siz, 1923'te devrimci partinin yolu üstünde

Birikim 50-51/77

duran nesnel zorlukları daha iyi seçebildiniz. (Bu, örneğin, Polonya Komünist Partisi'nin Eylül 1923'teki Kongresi'nde yaptığınız ve Polon Histpart'ın Zpola Walki⁴⁵ de bastığı konuşmanızda görülür.) Gelgelelim aynı zamanda da baskı altındaydınız. Hem sadece KEYK'in baskısı değildi bu. Kendinizi, devrimci bir partinin önderi olarak devrimci eylem tarzına adanmıştınız. Dolayısıyla, durumun nesnel olarak devrimci olmadığı inancınız ile devrimci eylem çizgisini kabullenme arasında kalmıştınız. Yaşadığınız bu çatışkı, Polonya Kongresindeki konuşmanızda çarpıcı biçimde görülüyor. Nesnel zorluklar konusundaki sezginize uysaydınız Zinoviev'le Troçki'nin öğütlerine göre davranmayı reddedecek ve şöyle diyecektiniz: «Yol daşlar, politikanızın yanlış olduğu fikrindeyim, bu yüzden onu uygulayamam. Sorumluluğunu paylaşmak istemiyor, kenara çekiliyorum.» Böylece, genellikle haksız, ama, o kadar komünist yenilgi politikasından sızı sorumlu tuttuğu içinde kaçınılmaz olan sonraki eleştirilerden kurtulmuş olurdunuz. Ama kenarda kalamazdınız. Kendinizi Alman Ekim'ini hazırlamaya adanmıştınız. Fakat böylece, aslında taahhütlerinize göre davranmamış oluyordunuz. Tereddüte düştünüz, tavrınızdaki çelişkiler sizi kıvrandırdı. Tarihiçi sizi bu yüzden suçlayamaz sonuyorum —bazi çağdaşlar öyle yapsa da. Sizin çıkmazınız Alman ve uluslararası komünist hareketin o dönemdeki trajedisini yansıtıyordu. Bu görüş sanırım Silahsız Peygamber'in ilk iki bölümünde ima ediliyor, ve üçüncü cildi de okuyunlar bu durumu açıkça görecektir.

Öte yandan, Troçki'yi suçlarken kullandığınız gerekçeleri benimsemiyorum. Yanıtları sırf fraksiyonlararası mücadele bağlamında değil, tarihi bir perspektifle incelenmelidir. Troçki Nisan 1923'te Thaelmann'ın Alman yönetimine getirilmesini desteklemekte yanılmış değildi diye düşünüyorum. Thaelmann Alman Partisi içindeki önemli bir eğilimin temsilcisiydi gerçekten, ve o eğilimin tepede temsil edilmesi sonuna kadar haklı bir şey olurdu. Troçki, doğal ki, Alman Partisinin, hiçbir komünist akımın dışta tutulmadığı ve hiçbir grup ya da kliğin yönetimi tekeline almadığı kolektif önderlik temeli üstünde yükselen demokratik merkezîyetçilik ruhuyla yönetileceği varsayımına yaslanmış ve öyle hareket etmişti. Thaelmann'ın sonradan kendi tekelini oluşturması Troçki'nin 1923'teki davranışını yanlış kılmaz. Hukukta olduğu gibi Politikada da geçmişe yönelik yargılamadan kaçınılmazız. Troçki'nin daha 1923'teyken Thaelmann'ın günün birinde oynayacağı ölümcül rolü öngörmesi beklenemez. Gene, Thaelmann'ın 1923 Nisan'ında Zinoviev fraksiyonunda olduğunu söylemek doğru olmaz sanırım.

Dediğiniz gibi, 1923'ün Alman olayları Troçki'nin biyografisinde bir episod teşkil eder. Bu ise o olayları arzu ettiğinden daha kısa işlemek ve anlatımı mümkün olduğu kadar sıkıştırmaya çalışmak zorunda bıraktı beni. Bu da kaçınılmaz bir bulanıklığa yok açtı. Bu yüzden bir noktada şunu dedim: «Ve böylece ayaklanma anı geldiğinde, Ra-

dek ve Pyatakov'ca desteklenen Brandler savaş emirlerini geri aldı.» Bu cümle, emirleri kendi inisiyatifinizle iptal ettiğinizi, Radek'le Pyatakov'un ise sadece desteklediğini, yeterince açık belirtmek demektir. Aynı sayfada onların emirleri iptal etmeyi «advise» (tavsiye) ettiklerini yazmışım. Şimdi, İngilizcedeki «advise» kelimesi Almancadaki «Rat Geben» kadar özgül değil, daha belirsiz. Yine de, «ayaklanma emirlerini iptal etmesi hususunda Brandler'e arka çıktılar» («backed») desem daha iyi olurdu. Ne yazık ki sayfa provaları matbaaya gitmiş bulunuyor. Bunu düzeltme fırsatım var mı yok mu bilemiyorum. Fakat hiç şüphesiz sonraki basımlarda düzeltileceğim. Yine de, politik açıdan, anlatımın bağlamında bu ufak belirsizlik önemli sayılmaz: benim bu bağlamda ileri sürdüğüm şey, iki Troçkistin, Radek'le Pyatakov'un sizinle aynı tavrı almış olması, ve buna bakan üçlül yönetimin Alman yenilgisinden Troçki ile Troçki'yi sorumlu tutması. Radek'le Pyatakov ister «tavsiyede bulunmuş» olsunlar, isterse kararımızı sonradan onaylamış olsunlar, bir şey değişmez.

Davranışınızı açıklarken, «Alman sorununu Rus kavgalarından ayırma çabasınıda olduğunuzu söylüyor ve bunun sizin için başlıca itici güç olduğunu ileri sürüyorum. Buna karşı çıkmıyor, fakat «resmî Rus yönetimini, yani üçlüyü desteklediğinizi ilân etmiş» olduğunuzu reddediyorsunuz. KEYK'in Ocak oturumuna herşey olup bittikten sonra katıldığınızı ve o sırada üçlü ile Troçki arasındaki çatışkıdan haberli olmadığınızı söylüyorsunuz. Burada, bir tarihiçi olarak, öbür tanıkların da, muhaliflerinin olduğu kadar dostlarınızın da, kanutlarını dikkate almak ve belleğinizde olabilecek bir sürümeyi hesaba katmak durumundayım. KEYK'in 11 Ocak 1924 tarihli oturumunda konuştunuz. Beş gün sonra, 16'sında, Rus partisinin 13. konferansı yapılacaktı. Orada en çok Troçki'nin aforozuyla uğraşılacağını duymamış olamazsınız. Rus konferansının ana konusunun KEYK'te —kulliste bile olsa— hiç konuşulmamış olması imkânsız. Thalheimer Eine Verpasste Revolution'da grubunuzun Troçki'ye olabildiğince erken cephe aldığına tereddütsüz ifade ediyor. Warski ile öbür Polonyalıların Troçki'yi üçlülün gelen saldırılara karşı KEYK'in Ocak ayındaki aynı oturumunda savunduklarını oturum kayıtları ortaya koyuyor. Toplantı sırasında Zinoviev'le adamlarının saldırısına bu yüzden uğradılar. Oradaydınız ve sustunuz. Suskunluğunuz kendi adına konuştu. Tarihiçinin bundan sizi Radek aracılığıyla savunana Troçki'yi savunmama kararında olduğunuzdan başka bir sonuç çıkarması düşünülemez. Troçki'ye karşı sonraları boygösteren ve uzun-süren uzlaşmaz tutumunuz gözönüne alındığında, Ocak 1924'deki suskunluğunuz haklı olarak üçlülün desteklenmesi diye yorumlanabilir. Bunu polemik amacıyla, sizi suçlamak için değil, sadece «resmî yönetimi, yani üçlüyü desteklemenizi» durumun birçok etmeni arasında niçin saydığımı açıklamak için söylüyorum.

Birikim 50-51/78

«Berlin işçilerinin devrimci savaş ruhuyla yanıp tutuştuğu» şeklinde bir iddiam olmadı. Söylediğim, Berlin'de parti örgütünün militan bir hava içinde bulunduğu. Buna da, bir olgu olarak, değerlendirilmesine geçmeden değindim. Durum elbette öyleydi, yoksa Berlinlilerin size karşı çıkmaları ve Maslow'la Fischer'i desteklemeleri anlaşılabilir bir şey olurdu. Fischer'le Maslow'un «militanlıklarına» şu kadar sempati duymadığımı gösterir birçok ipucu var, eminim atlamadığımız birçok ipucu.

Bütün bunlar gene de ufak ayrıntılar. Yorumlarınız ve uzun ve kapsamlı mektubunuz için size minnettarım. Eminim ki 1923 olaylarıyla ilgili daha uzun şeyler yazma fırsatım olacak. O zaman, izninizle, açıklamalarınızdan yararlanacağım. Troçki'nin üçüncü cildini bitirir bitirmez, sosyalizmin bu yıldaki gelişiminin, Alman revizyonizminin kökeninden başlayıp şimdiki durumda noktalayacak bir analiz yazma niyetindeyim. Bu bağlamda 1923'ün çok önemli bir yeri olacak elbette.

Bir kez daha en içten dileklerinizi iletiyorum.

Isaac Deutscher

BRANDLER'DEN DEUTSCHER'E

8 Şubat 1959

Sevgili Yoldaş Deutscher,

Şimdilik kısaca cevap vereceğim. İkinci cildi bitirdiğimde size daha ayrıntılı yazacağım. Ama bunu Mart-ortasından önce yapacak durumum yok.

Verilen talimatlara uymayı reddetmediğim için imkânsız bir yere geldiğim konusunda sizinle hemfikirim. Durumun tam anlamıyla devrimci olmadığını, fakat gelişerek olabileceğini düşünüyordum. Ben yedi haftalığına Moskova'dayken parti örgütünün ne kadar değişikliğe uğratıldığını ancak döndükten sonra öğrendim. Bu süre içinde bütün eylemciler birer teknisyen haline getirilmiş, politik çalışmadan neredeyse büsbütün vazgeçil-

mişti. Beni Saxon hükümetine sokmanın yanlış olacağını, politik çalışma için zamana ihtiyacım olduğu yolundaki itirazım Zentrale'nin Dresden'e aktarılacağı şeklinde karşılık gördü. Saxon hükümetinin silah milah dağıtamayacağını çünkü elinde hiç olmadığı şeklindeki itirazım da, bir miktar silah satın alındığı, bir süre sonra daha da alınacağı şeklinde karşılandı. Niçin ayak uydurdum? Çünkü bana, durumun devrimci doğrultuda keskinleşebileceği umudumun, başlatılmış olanı sürdürmek görevini de omuzlarıma yüklediğine işaret ettiler. Buna karşı çıkamazdım.

Thaelmann Zentrale'de yer almasa, temsil edilmeyen bir eğilim kalacak değildi; çünkü zaten Ruth Fischer'le Maslow'un, yani Zinoviev fraksiyonunun taraftarıydı, o kadar. Halle'deki Bağımsız Sosyalist Parti'den (USP) AKP'ye geçen gruptandı, ki o grup Daumig'in ayrılışından sonra bile Siewert ve başkaları tarafından Zentrale'de temsil edilmeye devam etti.⁴⁶

Açıklamalarınızda katılmadığım biricik önemli nokta, Ocak Konferansındaki suskunluğumu Troçki'ye karşı başlatılan nefret-kampanyasına arka çıkarak üçlüye destek olmam şeklindeki yorumunuz. Moskova'dayken (RKB-b) Merkez Komitesinde ciddi bir fraksiyon mücadelesi olduğunu elbet öğrendim. Kostrzewa, Warski ve başkaları bana bundan söz ettiler ve benim yaklaşımı öğrenmek istediler. Kendilerine ancak olguları incelediğimde bir tavrı koyabileceğimi söyledim. 1924'ün sonbaharıydı. Derken Thalheimer'le birlikte Troçki'ye karşı kısa bir deklarasyon yayımladık. Aynı şekilde (Ocak 1924'te) üçlüyü desteklemem yolundaki daveti reddettim. Yeni Zentrale'ye girmemin koşulu olarak, Pieck'le Walcher, desteğimi kararı onaylama biçiminde belirtmemi istemişlerdi.

Bugünlük bu kadarı yeter. Size ve Tamara'ya en iyi dilekler.

Heinrich Brandler

¹³ Arbeiterpolitik; Gruppe Arbeiterpolitik'in Stuttgart'ta 1948-59 döneminde yayımlanan organı.

¹⁴ Isaac Deutscher burada Stalin'den Sonra Rusya adlı kitabında yazdığı eke atıfta bulunuyor. Bu ek, o kitapta değil, Heretics and Renegades (Londra 1955, s. 173-90) adlı derlemede «The Beria Affair» (Beria Olayı) başlığıyla yer aldı. Ayrıca Russia, China and the West, Londra, 1969, adlı kitabındaki bu soruna ilgili iki denemesine bakınız.

¹⁵ Erfurt'taki bir grubun önderi olan Alfred Schmidt 1948'de yirmibeş yaşına çalışma kampına gönderildi. Bu olay, 1945'ten 1947'ye dek süren ve eski AKP-M üyelerine Doğu Almanya'da gösterilen görece hoşgörünün sona ermesinin işaretiydi. Gruppe Arbeiterpolitik'in savaş-sonrası ajitasyonu, K.H. Tjaden'in Struktur und Funktion der KPD Opposition (KPO-AKP-Muhalefet), Meisenheim am Glan, 1964 adlı kitabının son bölümünde ele alınmıştır.

Birikim 50-51/79

¹⁶ Wilhelm Zaisser, Şubat 1950'den Temmuz 1953'e kadar Devlet Güvenlik Bakanı. 1954'te SED'den kovuldu.

¹⁷ Rudolf Herrnstadt, 1949'dan 1953'e dek *Neues Deutschland*'in (SED Merkez Organı) baş editörü. 1954'te SED'den kovuldu.

¹⁸ SSCB Yüksek Sovyetinin 5 Ağustos'ta toplanması gerekiyordu.

¹⁹ 20-22 Ağustos 1953'te, DAC hükümeti delegasyonu ile Sovyet hükümeti delegasyonu arasında Moskova'da görüşmeler yapıldı.

²⁰ Aslında, ayaklanma emri Politbüro'nun 23 Ağustos 1953'teki bir toplantısında bir Dörtü Komite'ye verilmişti. Pyatakov bu komitenin dört üyesinden sadece biriydi. Öbürleri Radek, Unshlikht ve Vassily Shmit'ti.

²¹ Pierre Frank, *Deutscher*'in «Silahlı Peygamber»ine *Quatrieme Internationale*'in Mart-Mayıs 1954 sayısında değindi.

²² Bu, ilk kez *Esprit*'de Mart 1954'te ve İngilizcede *Heretics and Renegades*, s. 191-209'da yayımlanmış olan «A Reply to Critics» (Eleştiricilere Cevap) başlıklı yazıdır.

²³ *Thalman, Film und Wirklichkeit* adlı broşür. *Der Monat*'in himayesinde 1954'te Berlin'de yayımlandı. Erich Wollenberg (kendisi 1923 olaylarına askerî alanda katılmış biriydi) olayların Thalman'la ilgili bir Doğu Alman filminde getirilen yorumuna saldırır ve Brandler'i savunur. *Der Monat*, Kültürel Özgürlük Kongresi'nin Almanca organıydı.

²⁴ 21 Ekim 1923 akşamı yapılan AKP *Zentrale*'nin Chemnitz Konferansı; fabrika komitelerinin bir konferansının AKP'nin genel grev önerisini reddetmesi üzerine ayaklanma planını terketmişti.

²⁵ Reichwehr'in Saksonya ve Thuringia'ya girişi 22 Ekim 1923'te oldu.

²⁶ *Linke Leute von Rechts*, Stuttgart 1960 adlı kitabıyla bağlantılı olarak.

²⁷ Özellikle bkz: Tjaden, a.g.e..

²⁸ *Gruppe Arbeiterpolitik* içinde Doğu Avrupa karşısında alınacak tavır konusunda uzun süredir ayrılıklar vardı ve bunlar 1956'da Polonya ve Macaristan'daki olaylar nedeniyle su yüzüne çıktı. *Arbeiterpolitik*'in editörü Rudolf Hanke («Rudi») Macaristan'a Sovyet müdahalesini eleştirdi. Brandler ise Doğu Avrupa'da demokratikleşme için önkoşulun bağımsız ve aktif bir Komünist Parti'nin varılması olduğu, oysa Macaristan'daki durumun hiç şüphesiz bu nitelikte olmadığı şeklindeki gerekçeyle müdahaleyi destekledi. Brandler 1956'da yayın kurulundan ayrıldı; 1959'da grup tümünden dağıldı, Hanke ve öbürleri SDP'ye katıldı. (Bkz: Tjaden, a.g.e., s. 346-7).

²⁹ Humboldt Üniversitesi'nde felsefe dersleri veren Wolfgang Harich 1956-57 sıralarında Doğu Alman aydınları arasında yaygın olan «revizyonist» harekette önemli bir rol oynadı. Legal bir muhalefet oluşturup Doğu ile Batı arasında bir «üçüncü yol» bulmayı savunuyordu. 1957 Mart'ında on yıl hapse mahkûm edildi.

³⁰ *Universities and Left Review*'a atıfta bulunuyor. Bu derginin 1957 ilkbaharında çıkan ilk sayısında *Deutscher*'in «Geçiş Döneminde Rusya» başlıklı bir yazısını başlatmıştı.

³¹ Lenin ve Zinoviev'in savaş sırasında yazdıkları makaleleri içeren ve 1921'de Komünist Enternasyonal'in *Gegen den Strom* (Akıntıya Karşı) adı altında yeniden yayımladığı kitap ima ediliyor.

³² «Modern Avrupa Düşüncesindeki Gayri-yahudi Yahudi» adlı esere atıfta bulunuluyor. 1958 Şubat'ında Yahudi Kitapları Haftası dolayısıyla büyük bir dinleyici kitlesi önünde okunmuş, basında dünya çapında bir tartışmaya yol açmıştı. Makale ULR 4'te basıldı.

³³ Fred Oelssner, doğumu 1903, SED Politbüro üyesi, 1958'de Schirdewan ve Wollweber'le birlikte, «fraksiyoncu faaliyet»ten ötürü uzaklaştırıldı. Karl Schirdewan, doğumu 1907, 1953'ten 1958'e kadar SED Politbüro üyesi — 1958'de bütün parti görevlerinden alınarak arşivci yapıldı.

³⁴ Ernst Wollweber (1898-1967). Unshlikht gibi parti faaliyetlerinin 1919'a kadar uzanan geniş bir arşivi vardı, ve yine Unshlikht gibi Devlet Güvenlik teşkilatına katılmıştı. Doğu Alman Devlet Güvenliği'nin 1953'ten 1956'ya kadar başkanıydı.

³⁵ Radek'in 20 Haziran 1923'te Genişletilmiş KEYK'ın Moskova'da toplanan Üçüncü Plenumunda (Dördüncü Kongre değil) yaptığı konuşma, kısa bir süre önce Buhar'da Fransızlar tarafından vurulan fanatik Alman milliyetçisi Leo Schlageter'i göklere çıkardı ve 1923 yazının «ulusal bolşevik» dönemini başlattı. AKP bu dönemde Versailles Anlaşmasına karşı mücadelede Alman milliyetçilerinden daha milliyetçi olmaya çalıştı.

³⁶ Paul Frölich bir ara dışında 1919'dan beri *Zentrale* üyesiydi. 1923 boyunca Brandler yanlısıydı. Ama Ocak 1924'te, Brandlerci çoğunluğun Ernst Meyer gibi birkaç üyesiyle birlikte Sağ ve Sol arasında ortada bir konuma geçti. Sonraki yıllarda «uzlaştırıcı» olan Frölich ve Meyer AKP'deki Sağ ve Sol arasında bir köprü oluşturmaya çalıştılar.

³⁷ Bu tanım, Brandler tarafından Ocak 1923'teki Sekizinci Parti Kongresinde ileri sürülmüş olup AKP'nin hangi koşullarda Saksonya'da muhtemel olan bir işçi hükümetine girebileceğini saptama girişiminin bir parçasıydı. Solun kuvvetli muhalefetiyle karşılaştı.

³⁸ Walter Ulbricht o sırada *Zentrale*'nin Brandlerci çoğunluk yönetimine dahildi. 1924'te Sağdan ayrıldı, ama 1927'ye dek yeniden seçilmeyi başaramadı.

³⁹ KEYK Prezidyumunun 21 Ocak 1924'te kabul ettiği, AKP'nin 1923'teki «yanlışlarını» sayıp döken «Alman Olaylarından Alınan Dersler» başlıklı karar.

⁴⁰ Brandler'in savunma konuşmasının metni için bkz: *Protokoll. Fünften Kongress der Kommunistischen Internationale*, cilt 1, Hamburg 1925, s. 218-36.

⁴¹ Georg Graupe, 1923 Nisan'ından Ekim'ine kadar ASP'den Saksonya Çalışma Bakanı.

⁴² Genel grev Berlin'de olduğu gibi başka yerlerde de 9 Ağustos'ta başladı. Cuno'yu 11'inde devirdi ve 15'ine kadar sürdü.

⁴³ Burada 1921 Mart Eylemine atıfta bulunuluyor. Halle çevresindeki maden bölgesinin polis tarafından işgaline karşı direniş konmuştu. Polisi gönderenler ASP'nin bölge yönetimi baş sorumlusu Otto Hörsing ile Prusya İşçileri Bakanı önde gelen ASP politikacısı Carl Severing'di.

⁴⁴ Walter Rathenau'nun suikast sonucu katlinden sonra, bunu izleyen «cumhuriyetin savunulması» kampanyası ile bağlantılı olarak, Mart hareketine katılanlardan bazıları —Brandler dahil— affedildiler. (Ağustos 1922) Brandler bu tarihlerde Prag'da Çek komünistleriyle birlikte çatıştı ve Almanya'ya Eylül'de döndü.

⁴⁵ Z. Pola Walki, I, 4. Warsaw 1948, s. 134-40.

⁴⁶ Brandler'in belleği burada onu yanıltıyor. Siewert hiçbir zaman ABSP (Almanya Bağımsız Sosyalist Par-

tisi) üyesi olmadı. Aslında, AKP'ye girdiğinde yıl 1919'du. Her ne kadar yirmilerde partinin çeşitli organlarında önemli roller oynadıysa da hiçbir zaman *Zentrale* üyesi olmadı. Brandler yoksa acaba 1921 Şubat'ından Nisan'a kadar merkez üyesi olan Siewert'i mi kastediyor? Daımlı ABSP'den AKP'ye 1920 Aralık'ında gelmişti. Şubat 1921'de istifa edene kadar *Zentrale*'nin ortak başkanı idi. Fakat, Brandler'in ima ettiği gibi, 1923'te AKP'nin yüksek kademelerinde hâlâ birçok eski ABSP'li vardı.